

нення плана собствених и закрепленных доходов сводного бюджета Харьковской области. Предложены направления совершенствования законодательно-нормативной базы относительно возможности передачи в распоряжение местных органов власти части поступлений от общегосударственных налогов и сборов.

Ключевые слова: сводный бюджет, собственные доходы, закрепленные доходы, государственные трансферты, фиксированные нормативы налогов, дотации выравнивания.

Sidorenko A.A. Analysis and the Problem of Forminga Profitable Partof the Consolidated Budget of Kharkiv Region.

The paper summarizes the stable tendency of growth of the share of transfers in the incomes of local budgets, analyzes the reasons for failure to plan for their own and fixed income of the consolidated budget of the Kharkiv region. Directions of improvement of legislation – the legal framework regarding the possibility of transferrng to local authorities of the proceeds of national taxes and fees are proposed.

Key words: the consolidated budget, own revenues, fixed income, government transfers, a fixed standard of tax equalization grant.

УДК 657.1:658 511+655.1./3

Д.С. Лозовицький

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК НОВИЙ ФАКТОР ВИРОБНИЦТВА XXI СТОЛІТТЯ

Продуктом облікової системи та водночас ресурсом для системи управління підприємством є інформація різноманітного характеру та складності. Сучасний стан розвитку інформаційних технологій значно змінює умови ведення бізнесу та процедуру отримання і генерування інформації як основного ресурсу в процесі прийняття управлінських рішень. Тому існує необхідність розгляду суті інформації, процесу формування інформаційних ресурсів підприємства, створення інформаційних технологій, необхідних для управління підприємством у XXI столітті.

Ключові слова: інформаційні ресурси, облікова система, інформаційні технології, модель перетворення інформації, предметна технологія.

Постановка проблеми. Невід’ємною ознакою ведення бізнесу у XXI столітті є різноманітні ризики, що супроводжують підприємство протягом усього періоду його діяльності, виникнення яких пов’язане із надзвичайно вагомими зовнішніми та внутрішніми факторами функціонування підприємства.

Нині існує зовсім невелика кількість підприємств, які здатні ефективно протидіяти ринковим або економічним факторам впливу. Тільки дуже великі корпорації та компанії можуть мати суттєвий вплив на ринкове середовище. Інші підприємства – учасники ринку повинні знайти способи виживання та пристосовуватися до сучасних ринкових умов господарювання. Для підприємств виживання у ринкових умовах в першу чергу пов'язане з пошуком ефективних інструментів отримання конкурентних переваг та розробкою стратегії їх діяльності.

Стан дослідження. Забезпечення можливості прийняття ефективних, своєчасних та необхідних управлінських рішень, створення бази інформаційного прогнозування діяльності підприємства та планів його стратегічного розвитку є основними пріоритетними завданнями сучасної системи управління підприємством.

Для досягнення конкурентних переваг керівництво підприємства повинно мати повноцінну інформацію не тільки поточного, а й передусім стратегічного характеру [8, с. 11–12].

Як зазначає відомий теоретик кібернетики С. Бір, «...управління підприємством являє собою дещо більше, ніж взаємодія вищого керівництва. Воно зобов'язане мати справу з інформацією такого масштабу і складності, що перевищує можливості вищих керівників її сприйняти та інтерпретувати. Отже, управління повинно ґрунтуватися на знанні структури інформаційного потоку, методів обробки інформації, її стискання та ін.» [9, с. 11]. Орієнтація управління на використання інформаційних ресурсів підприємства вимагає створення такої інформаційної системи, яка забезпечує своєчасні та якісні дані, їх трансформацію в корисну інформацію для прийняття рішень. Враховуючи те, що система управління має ієрархічну структуру (верхній, середній та нижчий рівень), то й інформацію поділяють на окремі види: операційну, тактичну та стратегічну [9, с. 11].

Докорінна зміна форм і змісту менеджменту суб'єктами господарювання при динамічній еволюції сучасної економіки потребує коректив від підсистем, які його функціонально забезпечують з точки зору потреб реальної практики щодо розширення і введення нових об'єктів [11, с. 112–114].

У зв'язку зі зміною структури ресурсного забезпечення – зменшення уречевленості багатства, інформація стає основним стратегічним ресурсом, який здатен забезпечити конкурентні переваги на рівні підприємства [11, с. 113].

Сучасне матеріальне виробництво базується на індустріальних технологіях, які дедалі більше потребують розширеного обміну

інформацією, тобто залежать від ступеня досконалості процесів обробки даних.

Мета статті. Успіх підприємства у ринковому середовищі визначається насамперед його здатністю генерувати, обробляти і ефективно використовувати інформацію. Чим якіснішою інформацією володіє організація, тим вона має більшу ймовірність самозбереження та успішного розвитку [2; 3; 5; 6].

Тому, основною метою статті є розгляд суті інформації та її ролі у сучасних підходах до управління діяльністю підприємства: поняття і процесу формування інформаційних ресурсів, створення інформаційних технологій необхідних для управління підприємством у XXI столітті.

Виклад основних положень. Економічне значення інформації полягає у її спроможності виступати як економічний ресурс, як необхідна умова і фактор економічної дійсності.

Поряд з іншими ресурсами – матеріальними, фінансовими, трудовими, інформаційний ресурс є об'єктивним явищем економічної дійсності [7; 10; 11].

Інформація є основним виробничим ресурсом сучасної постіндустріальної економіки у протилежність сировині й енергії в доінформаційну епоху.

Сама інформація не приводить в дію підсистеми підприємства, проте виконує роль провідника та трансформатора у перетворенні необхідних матеріальних ресурсів за допомогою продуктивних сил підприємства у кінцевий продукт його діяльності, оскільки дозволяє зняти невизначеність об'єкта управління, показуючи відмінність одного об'єкта управління від іншого [4, с. 15–19].

Під поняттям «інформаційних ресурсів» розуміють знання, що підходять під визначення «інформація», а також інформацію, що характеризується як знання [4, с. 10–11].

Інформаційний ресурс – це семантична інформація у вигляді понятійного знання, що відображає не стільки індивідуальні, скільки суспільні (колективні) знання.

Для розуміння інформаційного ресурсу важливе значення має форма існування та подачі знання. Під знаннями розуміють відображення різних сторін дійсності у вигляді ідей, понять, уявлень про предмети та явища.

Знання можуть передаватися іншим людям, матеріалізуватися та існувати в різних формах:

- «живі» знання (кваліфікація працюючих);
- уречевлені знання (в продукції, роботах, послугах);

– інформація (повідомлення) [17, с. 6–7].

В системі обліку знання виступають як повідомлення, котрі мають цінність для користувача і мають ознаки інформаційних ресурсів.

Слід відзначити, що не всі повідомлення є інформаційним ресурсом до того часу, поки вони не будуть оцінені користувачем. Це означає, що зафіксована, але не оцінена інформація не є інформаційним ресурсом.

Інформаційні ресурси на відміну від матеріальних, енергетичних трудових та фінансових, характеризуються деякою специфікою, яку слід враховувати при проектуванні інформаційних систем:

- невичерпність – з часом не зникають, а прирастають;
- багаторазовість використання однієї і тієї ж інформації;
- цінність інформації зростає у її поєднанні з факторами виробництва;
- інформація ціниться нижче вартості внаслідок того, що часу відтворення вимагає менше, ніж на здобуття знань;
- висока наукоємність інформаційних ресурсів;
- легко збирається та передається;
- можливість використання у різних цілях управління [17, с. 6–7].

Інформаційні ресурси залучаються в господарський оборот за допомогою розробки моделей, алгоритмів, програм, проектів, які вивчають процеси та явища виробничої системи і можуть бути формалізовані [17, с. 7].

Інформаційний ресурс підприємства характеризується сукупністю технологічних елементів (методів, процедур), які реалізують функції збирання, збереження, обробки, передавання й доведення до користувачів інформації в організаційно-управлінських системах з використанням вибраного комплексу технічних засобів та наявністю, крім рутинних операцій, елемента творчого характеру, тобто людського фактора, який не підлягає регламентації та формалізації.

Сукупність засобів, методів та умов, що дають змогу використати інформаційні ресурси, становить інформаційний потенціал підприємства. Це не тільки весь індустріально-технологічний комплекс виробництва сучасних засобів і методів обробки та передавання інформації, а мережа науково-дослідних, навчальних, адміністративних, комерційних та інших організацій, які забезпечують інформаційне обслуговування на базі сучасної інформаційної технології.

Ефективність діяльності й вартісна оцінка суб'єктів господарювання у сучасних умовах залежить значною мірою від використання інтелектуально-інформаційного потенціалу підприємства.

Ефективне управління діяльністю підприємства значною мірою визначається рівнем інформації, необхідний обсяг якої може та має забезпечити відповідна інформаційна система підприємства [10, с. 106–111].

Під інформаційною системою розуміють організований набір елементів, що збирає, обробляє, передає, зберігає, інтерпретує та надає дані. До складових інформаційної системи входять люди, обладнання, процеси, процедури, дані та операції.

Наприклад, у США під інформаційними системами розуміють усі письмові й електронні форми поширення інформації, обробки даних та обміну ідеями. Цікаво, що в більшості джерел інформаційну систему розуміють досить вузько – як сукупність технічних засобів, що служать для накопичення, зберігання, обробки і передачі інформації [4, с. 15].

До визначення інформаційної системи іноді включають компоненти системи, а також сфери діяльності, в яких ця система використовується. Хоча, по суті, у цьому визначенні увага зосереджується лише на технічних засобах. Необхідно наголосити, що використанням засобів обчислювальної техніки поняття інформаційної системи не вичерпується. Інформаційну систему слід розуміти значно глибше.

Термін система у даному разі потрібно вживати у двох значеннях:

– як певний метод, суть якого полягає у раціональному поєднанні та впорядкованості всіх елементів у часі й просторі в такий спосіб, щоб кожний з них сприяв успіху діяльності всього об'єкта. З цим трактуванням пов'язано розуміння координації і синхронізації дій персоналу управління, поєднаних з метою досягнення поставлених завдань;

– як об'єкт, який має достатньо складну, певним чином упорядковану внутрішню структуру (наприклад, виробничий чи інший процес) [4, с. 15].

Кожна інформаційна система має такі компоненти:

– структуру системи – множину елементів системи і взаємозв'язок між ними. Наприклад, організаційна і виробнича структура підприємства;

– функції кожного елемента системи. Як приклад, управлінські функції – прийняття рішень у певних структурних підрозділах підприємства;

– вхід і вихід кожного елемента і системи в цілому. Наприклад, матеріальні або інформаційні потоки, які надходять у систему або вводяться нею;

– мета й обмеження системи та її окремих елементів. Наприклад, досягнення максимального прибутку, фінансові обмеження [4, с. 17–19].

Необхідно пам'ятати, що елементами системи є не лише апаратна і програмна частини, а й сама інформація, що міститься у системі, її специфічні алгоритми обробки та інтерпретації, спеціалісти, які взаємодіють із системою.

При застосуванні комп'ютерів обробку економічної інформації здійснює комп'ютерна інформаційна система підприємства (КІСП). Вона є сукупністю інформації, методів, моделей, технічних, програмних, технологічних засобів та рішень, а також спеціалістів, які виконують обробку інформації і приймають управлінські рішення в межах підприємства.

Комп'ютерна інформаційна система є частиною виробничої та водночас складовою частиною інформаційної системи підприємства, як технологічне обладнання, ресурси і персонал.

Всі інформаційні системи характеризуються наявністю функціональної та забезпечувальної частин, відповідно до декомпозиції системи на складові частини – підсистеми, що перебувають у певних відносинах одна з одною [4, с. 29–31].

Множина таких відносин разом з елементами утворюють структуру інформаційної системи.

Функціональна частина КІСП фактично є моделлю системи управління об'єктом. Оскільки складна система завжди багатфункціональна, інформаційну систему може бути класифіковано за різними ознаками: за рівнем управління (вищий, середній, оперативний), видом керованого ресурсу (основні засоби, матеріальні, трудові, фінансові й інформаційні ресурси), за сферою застосування (банківські інформаційні системи, статистичні, податкові, бухгалтерські, фондового ринку, страхові, тощо), за функціями і стадіями управління [4, с. 16].

До забезпечувальної частини КІСП входять технічний, інформаційний, технологічний, математичний, організаційний, правовий, ергономічний та інші види забезпечення [4, с. 16].

При побудові КІСП використовується широкий спектр знань з різних наукових дисциплін, зокрема: кібернетики, інформатики, теорії управління, економічної теорії, блоку економічних дисциплін (фінансів, бухгалтерського обліку, економічного моделювання, стратегічного

аналізу, контролінгу, економетрії і інших), соціології та психології, організації та ергономіки праці, математичні дисципліни тощо.

Інформаційні системи передбачають використання інформаційних технологій. Під технологією в широкому тлумаченні розуміють науку про виробництво матеріальних благ, що має три аспекти: інформаційний, інструментальний і соціальний [1; 2; 10; 12–16].

Будь-яка інформаційна система характеризується наявністю технології перетворення вихідних даних у результатну інформацію. Такі технології прийнято називати інформаційними. Інформаційна технологія не може існувати окремо від технічного і програмного середовища. Термін «інформаційні технології» відображає величезну кількість різноманітних технологій у різних комп'ютерних середовищах і предметних галузях.

Поняття інформаційної технології виникло в останнє десятиліття ХХ століття в процесі становлення науки інформатики. Інформатика як наука про виробництво інформації виникла саме тому, що інформація стала розглядатися як реальний виробничий ресурс поряд з іншими матеріальними ресурсами. Причому виробництво інформації та її верхнього рівня – знань – сьогодні має вирішальний вплив на модифікацію і створення нових промислових технологій [4, с. 18].

В інформаційній технології можна виділити дві складові: здатність генерувати за запитом інформаційний продукт та засоби доставки цього інформаційного продукту в зручний час і в зручній для користувача формі. Кожна інформаційна технологія орієнтована на обробку інформації певних видів: даних, текстової інформації, статистичної графіки, знань, динамічної графіки, анімації, відеозображення, звуку й інших можливих видів. Інформаційні технології відрізняються за типом інформації, яка обробляється, але можуть і об'єднуватися, утворювати інтегровані системи.

На думку проф. В. І. Подольського, щоб термінологічно виділити традиційну технологію вирішення економічних та управлінських завдань, було введено термін предметна технологія. Предметна технологія являє собою послідовність технологічних етапів з модифікації первинної інформації в результатну в будь-якій предметній галузі і за змістом не залежить від використання засобів обчислювальної техніки й інформаційних технологій. Предметна галузь та інформаційна технологія впливають одна на одну. Використання комп'ютерної техніки внесло у предметну технологію принципово нові оперативні можливості. З іншого боку, предметні технології, наповнюючи специфічним змістом інформаційні технології, скеровують їх на цілком

визначені функції. Такі технології можуть мати типовий чи унікальний характер залежно від ступеня уніфікації під час виконання цих функцій [4, с. 18].

Інформаційні технології у своєму розвитку пройшли довгий шлях, кожний етап якого характеризувався своїми засобами обробки інформації та інформаційними носіями. Сучасний рівень розвитку інформаційної технології називається новою інформаційною технологією, ознаками якої є розвинута комп'ютерна техніка, «дружнє» програмне забезпечення, надійні комунікації, діалоговий режим спілкування користувача з комп'ютером. Нова інформаційна технологія уможливає інтегрування різноманітних можливостей обробки інформації на одному робочому місці включно з розрахунковими, довідково-інформаційними, сервісними. Системи, побудовані за принципами нової інформаційної технології, можуть гнучко реагувати на зміни в складі функцій та розв'язуваних ними задач, в алгоритмах розрахунку, в інформаційних потребах користувачів.

Інтерактивний режим роботи системи забезпечує задоволення нагальних інформаційних потреб користувачів, оперативний обмін інформацією та реагування на запити. Характерним для нової інформаційної технології є робота користувача в режимі оперативної взаємодії з даними, наскрізна інформаційна підтримка користувача на основі інтегрованої бази даних, безперервний процес підготовки документа, коли на папері фіксується тільки його кінцевий варіант. В умовах нової інформаційної технології стають можливими колективне формування та заповнення документів і адаптивна перебудова форм та способів подання інформації у процесі розв'язання управлінських завдань. Вивчення наукових підходів до суті, процесу та результатів створення інформаційних ресурсів підприємства, дає змогу розробити модель перетворення інформації у виробничий ресурс в середовищі КІСП на підприємстві (рис.).

Аналіз моделі перетворення інформації у виробничий ресурс дає можливість зробити висновок, що в процесі трансформації інформаційних ресурсів виникає специфічний продукт праці – результатна інформація або знання.

Основними напрямками використання отриманих знань є: створення нових ефективних виробничих технологій – для процесу виробництва продукції, створення додаткової вартості та споживчої цінності у продукції підприємств, генерування безперервного процесу формування бази знань підприємства (його інформаційного капіталу), збільшення якого сприяє зростанню вартості бізнесу та конкурентоспроможності бізнесу загалом.

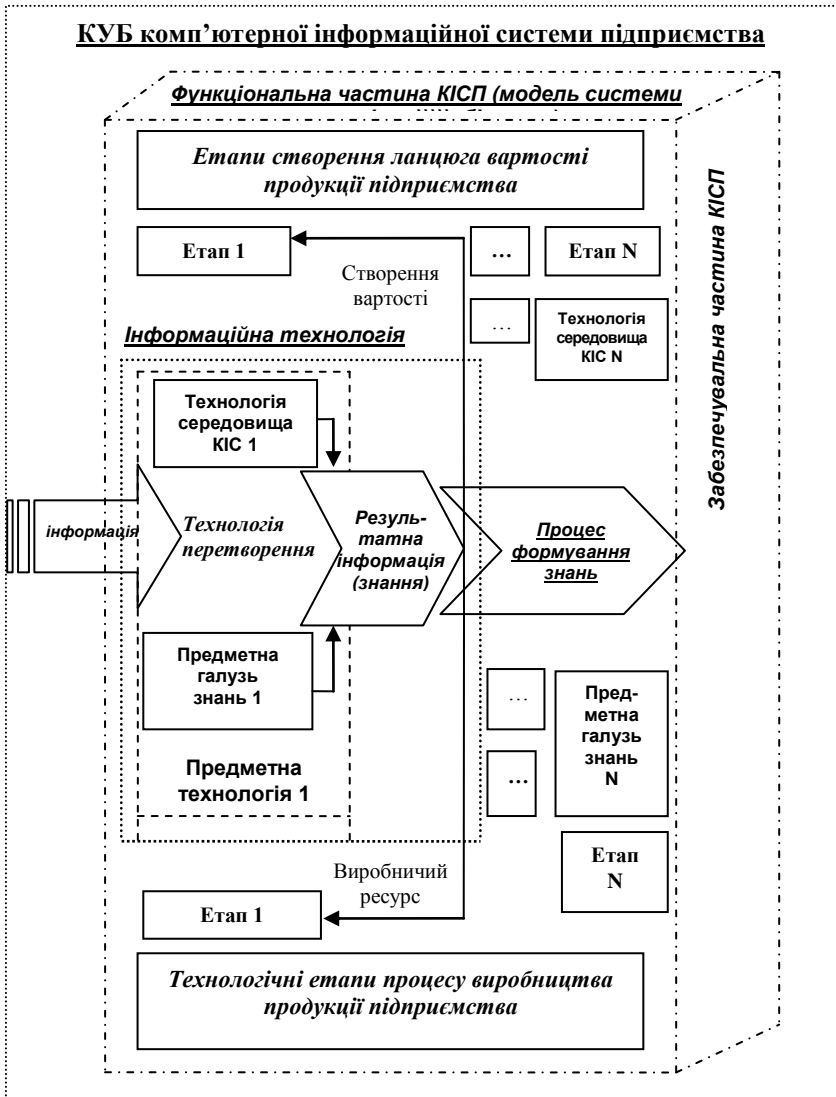

Рис. Модель перетворення інформації у виробничий ресурс на підприємстві в середовищі КІСП

Висновки. Процес тривалого формування, накопичення та вдосконалення знань підприємством у своїй діяльності створює умови до переходу системи на вищі рівні розвитку із застосуванням прогресивних інформаційних технологій та одночасним збільшенням інтелектуального капіталу підприємства.

Рівень критичного накопичення знань інформаційною системою підприємства спричиняє еволюцію системи управління підприємством.

Перспективи подальших наукових досліджень за розглянутою тематикою, на нашу думку, мають бути зосереджені на питаннях вивчення механізмів створення предметних технологій оптимального вирішення управлінських завдань, а також на аналізі участі системи обліку підприємства та інтерпретуванні ролі інформації у цьому процесі.

1. Армстронг М. Стратегическое управление человеческими ресурсами / М. Армстронг; [пер. с англ. Н. В. Гринберг]. – М.: Инфра-М, 2002. – 328 с.
2. Башкатова Ю.И. Управленческие решения / Ю.И. Башкатова // Московский международный институт эконометрики, информатики, финансов и права. – М., 2003. – 89 с.
3. Боумэн К. Основы стратегического менеджмента / К. Боумэн. [пер. с англ. Л.Г. Зайцева, М.И. Соколова]. – М.: Юнити, 1997. – 177 с.
4. Івахненко С. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту: навч. посібник / С. Івахненко. – К.: Знання-Прес, 2003. – 349 с.
5. Иванов Д. Логистика. Стратегия кооперации / Д. Иванов. – М.: Вершина, 2006. – 176 с.
6. Липунцов Ю. Управление процессами. Методы управления предприятием с использованием информационных технологий / Ю. Липунцов – М.: ДМК Пресс; Компания АйТи, 2003. – 224 с.
7. Лозовицький Д.С. Стратегічний облік: теоретичні і методичні аспекти організації / Д.С. Лозовицький // Перспективи розвитку контролінгу як науки: теорія та практика: матеріали наук.-практ. конф. (Тернопіль, 17 груд. 2008 р.). – Тернопіль: Екон. думка, 2008. – С. 65–75.
8. Пушкар М.С. Створення інтелектуальної системи обліку: монографія / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2007. – 152 с.
9. Пушкар М.С. Концепція контролінга / М.С. Пушкар // Перспективи розвитку контролінгу як науки: теорія та практика: матеріали наук.-практ. конф. (Тернопіль, 17 груд. 2008 р.). – Тернопіль: Екон. думка, 2008. – С. 7–23.
10. Семанюк В.З. Інформаційні системи управління й контролінг / В.З. Семанюк, В.Б. Шпак // Перспективи розвитку контролінгу як науки: теорія та практика: матеріали наук.-практ. конф. (Тернопіль, 17 груд. 2008 р.). – Тернопіль: Екон. думка, 2008. – С. 106–111.

11. Сидоренко І.В. Інформаційна система управлінського обліку в умовах становлення інтелектуальної економіки / І.В. Сидоренко // Перспективи розвитку контролінгу як науки: теорія та практика: матеріали наук.-практ. конф. (Тернопіль, 17 груд. 2008 р.). – Тернопіль: Екон. думка, 2008. – С. 112–114.
12. Редченко К.І. Стратегічний аналіз у бізнесі: навч. посібник / К.І. Редченко. – 2-ге вид., доп. – Львів: Новий Світ-2000; Альтаїр, 2003. – 272 с.
13. Чейз Р.Б. Производственный и операционный менеджмент / Р.Б. Чейз, Н.Дж. Эквилайн, Р.Ф. Якобс; [8-е изд.: пер. с англ.]. – М., 2004. – 704 с.
14. Эддоус М. Методы принятия решений / М. Эддоус, Р. Стенфилд; [пер. с англ.; ред. Елисейевой И.И.]. – М.: Банки и биржи, 1994. – 317 с.
15. Экономическая стратегия фирмы: учеб. пособие / [ред. А.П. Градова]. – 3-е изд. – СПб.: Спец.-лит., 2000. – 589 с.
16. Winston, Albright. Practical Management Science. – 2007. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kelley.in.edu/albrightbooks>.
17. Чумаченко М.Г. Розвиток системи обліку на принципах інформатики і кібернетики / М.Г. Чумаченко, М.С. Пушкар // Удосконалення системи обліку, аналізу та аудиту як складової інформатизації суспільства: матеріали міжнар. міжвуз. наук.-практ. конф. (Тернопіль–Мукачєво, 2004). – Тернопіль, 2004. – С. 5–11.

Лозовицкий Д.С. Информационные ресурсы предприятия – как новый фактор производства XXI века.

Продуктом учетной системы и одновременно ресурсом для системы управления предприятием является информация различного характера и сложности. Современное состояние развития информационных технологий значительно меняет условия ведения бизнеса и процедуру получения и генерирования информации как основного ресурса в процессе принятия управленческих решений. Поэтому существует необходимость рассмотрения сути информации, процесса формирования информационных ресурсов предприятия, создание информационных технологий, необходимых для управления предприятием в XXI веке.

Ключевые слова: *информационные ресурсы, учетная система, информационные технологии, модель преобразования информации, предметная технология.*

Lozovytsky D.S. Information Resources of the Company – as a New Factor of the XXI Century.

The article suggests that the product of accounting system and also the resource for management information system is a diverse information and different sorts of other problems. It states that the current state of information technology has changed business conditions and the procedure for receiving and generating information as a basic resource in the decision-making. Therefore, there is a need to consider the merits of information, the formation of enterprise information resources, create information technologies necessary for management in the XXI century.

Key words: *information resources, accounting system, information technology, the model of transformation of information, subject technology.*